

TURINYS

I TEMA. VAIZDUOTĖS GALIA • 8

1 SKYRIUS. Tikrovę kurianti ir perkurianti vaizduotė • 10

1. Kada norisi pakeisti tikrovę? *Lauros Sintijos Černiauskaitės apsakos „Žiema, kai gimė Pašiauštaplunksnis“ vaizduojamasis pasaulis* • 10
2. Kodėl pasaulis atrodo mįslingas? *Gendručio Morkūno apsakymų „Blusyno pasakojimai“ pasakotojas* • 13
3. Kaip žaidžiama vaizduote? *Luiso Kerolio apsakos-pasakos „Alisa Stebuklų šalyje“ veikėjai* • 18
4. Kaip mums pažįstamas pasaulis atrodo iš paukščio skrydžio? *Selmos Lagerlio apsakos-pasakos „Stebuklingosios Nilso kelionės“ veiksmo laikas ir vieta* • 23

• 1 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 30

2 SKYRIUS. Drąsą ir pasitikėjimą įkvepianti vaizduotė • 32

1. Ar įmanoma gyventi amžinai? *Nemirtingumo tematika Natali Bebit apsakos „Amžinieji Takiai“* • 32
2. Kada tikima kita tikrove? *Erdvės ir laiko ypatumai Klaivo Steiplzo Luiso ciklo „Narnijos kronikos“ knygoje „Liūtas, ragana ir drabužių spinta“* • 35
3. Kada tampama drąsiais? *Astridos Lindgren apsakos „Mijo, mano Mijo“ pagrindinis veikėjas* • 42
4. Kuo žavi kitokie? *Vytautės Žilinskaitės apsakymo „Robotas ir peteliškė“ veikėjų charakterio tikroviškumas* • 47
5. Kodėl tampama tikrais draugais? *Vytautės Žilinskaitės apsakymo „Robotas ir peteliškė“ veikėjų santykiai* • 51
6. Kada išmokstama mylėti? *Veikėjo charakterio raida Keitės Dikamilio kūrinys „Nepaprasta Edvardo Tiuleino kelionė“* • 55

• 2 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 62

3 SKYRIUS. Praeities ir ateities jungtis • 64

1. Kur nukeliaujama pasitelkus vaizduotės sparnus? *Dž. R. R. Tolkinio apsakos-pasakos „Hobitas, arba Ten ir Atgal“ veikėjų, laiko ir erdvės savitumas* • 64
2. Kaip stebuklingas radinys gali pakeisti žmogaus ir pasaulio likimą? *Bilbo Beginso charakterio raida Dž. R. R. Tolkinio apsakos-pasakos „Hobitas, arba Ten ir Atgal“* • 73
3. Kaip įveikti kelionės pavojus ir išsaugoti draugystę? *Tradicinių vertybių išbandymas Dž. R. R. Tolkinio apsakos-pasakos „Hobitas, arba Ten ir Atgal“* • 80
4. Kaip po patirtų nuotykių ir išbandymų sugrįžti į įprastą gyvenimą? *Dž. R. R. Tolkinio apsakos-pasakos „Hobitas, arba Ten ir Atgal“ jungtis su šiuolaikiniu pasauliu* • 87
5. Ką gali mano vaizduotė? *Veikėjo dienoraštis* • 93

• I temos apibendrinimas. Įsivertinimas • 94

II TEMA. SAKMĖS IR MITAI APIE PASAULIO IR TĖVYNĖS KILMĘ • 96

1 SKYRIUS. Pasaulio sukūrimas lietuvių sakmėse • 98

1. Kaip sakmėse aiškinama pasaulio kilmė? *Lietuvių etiologinių sakmių apie pasaulio sukūrimą „Kaip atsirado žemė“, „Saulė, Mėnulis ir Žemė“ struktūra* • 98
2. Kodėl radosi sakmės? *Mitologinių sakmių apie perkūną ir velnią „Velnias – Perkūno skolininkas“, „Perkūno ir velnio nesantaika“, „Išgelbėtas velnias“ veikėjai* • 101
3. Ką atveria sakmių mitinis pasaulis? *Mitologinės sakmės „Sužeistas vėjas“ siužeto tikroviškumas* • 104
4. Kas lemia žmogaus likimą? *Mitologinių sakmių apie Laimą, Giltinę „Laimės ir kūdikis“, „Laimių lėmimas“, „Cholera karietų“, „Giltinės liežuvis“ pasakojimo vaizdingumas* • 106

• 1 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 110

2 SKYRIUS. Pasaulio sukūrimas antikos mituose • 112

1. Kaip atsirado pasaulis ir dievai? *Graikų mitų tikrovė* • 112
2. Kas ir kaip sukūrė žmones? *Kilnūs maištininkas Prometėjas* • 120
3. Kas pražūtinga slypi žmogaus sieloje? *„Faetono“ siužeto ir veikėjų savitumas* • 126
4. Kas atima gyvenimo džiaugsmą ir grožį? *„Karaliaus Mido“ pasakojimo vaizdingumas ir vertybės* • 131

• 2 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas • 134

3 SKYRIUS. Istorinė atmintis padavimuose ir jų literatūrinės interpretacijos • 136

1. Kuo svarbi vardo reikšmė? *Pasakojimo, kaip Kernius suteikė Lietuvai vardą, vertybės* • 136
2. Kokia sostinės įkūrimo reikšmė? *Pasakojimo apie Vilnių siužetas Antano Ramono „Vilniaus legendose“* • 139
3. Ką atskleidžia padavimai? *Vietovių atsiradimo istorijos literatūrinuose Antano Vienuolio „Padavimuose ir legendose“* • 142
4. Kuo sudomina padavimai? *Pasakojimo vaizdingumas padavimuose „Kai milžinai gyveno“* • 146
5. Kodėl svarbi istorinė atmintis? *Literatūrinė padavimo interpretacija Balio Sruogos poemoje „Giesmė apie Gediminą“* • 149

• II temos apibendrinimas. Įsivertinimas • 156

PRIEDAI

- Privalomų ir rekomenduojamų perskaityti kūrinių sąrašas pagal Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrąją programą • 158
- Kaip skaityti • 159
- Savarankiškai perskaitytos knygos pristatymo elementai • 160
- Išminties skrynelė • 161
- Literatūros kūrinių šaltiniai • 168
- Iliustracijų šaltiniai • 168

Sveiki, mokiniai!

Prieš Jus – vadovėlis „Literatūra 6“, kurį sudaro dvi atskiros knygos – I ir II dalys. Kiekvienoje yra po dvi temos, suskirstytas skyriais. Pirmoje knygoje nagrinėjamos temos „Vaizduotės galia“ ir „Sakmės ir mitai apie pasaulio ir tėvynės kilmę“, antroje – „Žmogus tautoje: kalba, literatūra, kultūra“ ir „Gyvenimo išbandymai“.

Įvadinėje atlankoje pristatoma vadovėlio struktūra: nurodoma, kaip sudaryta tema, skyrius, pamoka. Taip pat paaiškinama, kokias veiklas, užduotis atliksite, kaip įsivertinsite atliktą darbą, kur ieškosite reikiamos informacijos. Yra pateikti sutartiniai ženklai, paaiškintos jų reikšmės. Įvairios kelių lygių (pagal sudėtingumą) užduotys ir kūrybiniai darbai padės kiekvienam atrasti kelią į didįjį literatūros pasaulį.

Tikimės, kad šis vadovėlis bus puikus pagalbininkas ne tik tiems, kurie nori patirti skaitymo ir atradimo džiaugsmą, žavisi fantastine literatūra, vaizduotės kuriamais pasauliais ir jų herojais, domisi pasaulio ir žmonijos sukūrimo paslaptimis, myli gimtąją kalbą ir kultūrą, gerbia jos ištakas ir sunkų lietuviško žodžio kelią, yra jautrūs, supratingi mažesniems ir silpnesniems.

Skaitydami pateiktus kūrinius pasitikrinsite vertybines nuostatas, įsivertinsite savo požiūrį netiesiogiai diskutuodami su knygų veikėjais ir karštai ginčydamiesi su klasės draugais, tikslingai plėtosite savo analitinius ir kūrybinius gebėjimus. Visa tai padės Jums užaugti ir būti sąmoningais ir drąsiais skaitytojais, mokačiais ir norinčiais skaityti įvairius tekstus.

Autoriai

104 1 SKYRIUS / PASAULIO SUKŪRIMAS LIETUVIŲ SAKMĖSE

Pamokos tema

3. Ką atveria sakmių mitinis pasaulis? Mitologinės sakmės „Sužeistas vėjas“ siužeto tikroviškumas

IZVELK

- Aptarkite žodžio **sužeisti** reikšmę.
- Kaip galima sužeisti žodžiu? Pateikite pavyzdžių.
- Kaip turėtų elgtis žmonės, kad vieni kitų nežeistų?

SKAITYK IR SUPRASK

1 Kaip skaityti, p. 159

Perskaityk mitologinę lietuvių sakmę „Sužeistas vėjas“ ir išsiaiškink nežinomų ar dabartinėje kalboje nebevartojamų žodžių reikšmes.

Sužeistas vėjas

Vienas žmogus vėte¹ rugius kluone². Kai tik mes su šūpele³ – vis pavėjui. Užėina už durų – pro duris vėjas pučia ir pelus⁴ ant rugių neša; užels nuo peludės⁵ – iš už peludės vėjas pučia. Vėtė vėtė dar valandėl, bet taip jau ant vėjo įniršo, jog, išsiėmęs lenktinį peilį, kaip paleis pro duris! Vėją tarytum kas ranka atėmė! Gražiai dabar sau rugius išsivėjęs, išėina žmogus iš kluono peilio ieškoti. Peilio nėra, tik aplašinta krauju žemė. Jis dar toliau sekęs pagal kraujo lašus ir atėjęs į girią. Stovi čia dailus butėlis. Įeinąs į vidų, žiūrįs – senas senis guli, serga.

– Ar neradai tu mano peilio? – paklausė žmogus.
Su šiais žodžiais senis parodęs savo veidą, didžiai peiliu pervertą.
– Aš tą peilį atiduosiu, tik tu pūstelt sykį į šitą dūdelę. – ir padavęs žmogui į rankas dūdelę.
Šis pūstelėjęs sykį, atsiėmęs savo peilį ir namo išdrožęs.
Pareinąs namo – o čia nė vienos trobos, tik akmenys iš pamatų likę ant vietos. Taip pats nupūtė savo namus.

NAGRINĖK

1. Kokį darbą dirbo žmogus?
2. Kodėl žmogus supykė ant vėjo?
3. Kaip vėjas nubaudė žmogų?
4. Už ką žmogus buvo nubaustas?

¹ Vėtyti – beriant skirti grūdus nuo pelių. ² Kluonas – trobsenys įvairaus krauti, klijams. ³ Šūpėlė – kustuvas. ⁴ Pelai – varpų nukulti šiaudgaliai. ⁵ Peludė – vieta kluono krašte pelams pilti.

Čia rasite klausimų, citatų, aspektų diskusijai duota tema.

Pagal skaitymo tikslą ir teksto žanrą pasirinkite tinkamą skaitymo būdą (žr. „Kaip skaityti“, p. 159). Prieš pagrindinį tekstą pateikti klausimai ar užduotys nurodys, į ką atkreipti dėmesį skaitant.

Pamokų užduotys pateikiamos pagal sudėtingumą (A, B, C). Jas galėsite atlikti individualiai arba bendradarbiaudami poromis ar grupėmis.

8

TEMA. VAIZDUOTĖS GALIA

I SKYRIUS. Tikrovę kurianti ir perkurianti vaizduotė

Tyrinėsi:	Pasirinktu būdu (p. 159) skaitysi ir suprasi:	Aiškinsiesi ir mokysiesi:	Kursi:	Įsivertinsi:
kada norisi pakeisti tikrovę; kodėl pasaulis atrodo mįslingas; kaip žaidžiama vaizduote; kaip pasaulis atrodo iš paukščių skrydžio.	Lauros Sintijos Čemliauskaitės apysakos „Žemė, kai gimė Pajautaptaplunkonis“ ištrauką; Gendručio Morikono apsakymų „Būkymo pasakojimai“ ištrauką; Luiso Keroelio apysakos-pasakos „Alicia Stebuklių šalyje“ ištrauką; Selmos Lagerlof apysakos-pasakos „Stebuklingosios Nilso keltinės“ ištrauką.	• kas yra tema, pagrindinė mintis, apysaka, apysaka-pasaka, vaizduojamas pasaulis, pagrindinis veikėjas, antraeilis veikėjas, veikėjo charakteris ; išsiaiškinti nežinomus žodžius ir jų reikšmes; įvertinti perkeltinę reikšmę; formuluoti teksto temą ir pagrindinę mintį; apibūdinti veikėjų; įvertinti veikėjo poelį; pateikti tinkamą pavyzdį iš teksto ir asmeninio gyvenimo.	asmeninį liaišką literatūros kūrinių veikėjų.	ką gebi pasibaigus pamokai (1–2–3); per 1 skyriaus pamokas įgytas žinias ir gebėjimus (baigus skyrij).

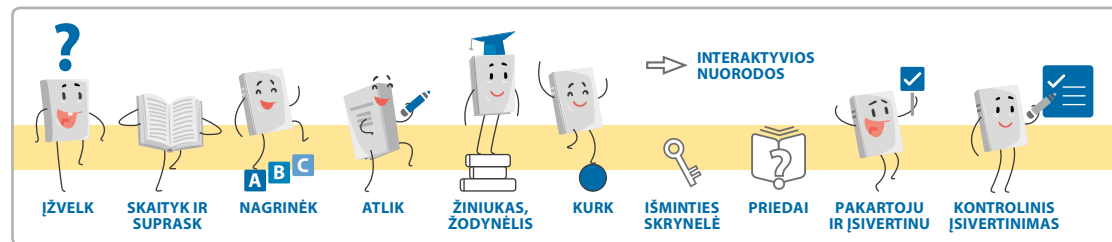
II SKYRIUS. Drąsą ir pasitikėjimą įkvepianti vaizduotė

Tyrinėsi:	Pasirinktu būdu (p. 159) skaitysi ir suprasi:	Aiškinsiesi ir mokysiesi:	Kursi:	Įsivertinsi:
ar įmanoma gyventi amžinai; kada tikima kita tikrove; kada tampama drąsia; kuo žavi kitokie; kodėl tampama tikrai draugais; kada išmokstama mylėti.	Natali Bebit apysakos „Amžinėjai Takiiai“ ištrauką; Klaivo Steiplo Luiso ciklo „Narnijos kronikos“ knygos „Jūlitės, ragana ir drabužių spinta“ ištrauką; Astridos Lindgren apysakos „Mijo, mano Mijo“ ištrauką; Vytauto Žilinskaitės apsakymą „Robotas ir peteliškė“; Keitės Dikamilio romano „Nepaprasta Eduardo Tuleino kelionė“ ištrauką.	• kas yra stebuklinė pasaka, frazeologizmas ; užbaigti pradėtus sakinius; sudaryti pagrindinio veikėjo charakteristiką pagal jo paties žodžius, atskleidžiant jo siekius, remiantis jo santykiu su kitais; įvertinti veikėjo poelį; palyginti kūrinių veikėjus; išreikšti ir pagrįsti savo nuomonę; užrašyti, kuo kūrinyje svarbūs žaidiniai; rasti tinkamą citatą, pacituoti; išskirti svarbiausius veikėjo bruožus; apibendrinti.	samprotavimo pastraipą; knygos viršelio arba patikulos ištraukos iliustraciją; kūrinių pabaigą; kūrinių veikėjo mintis.	ką gebi pasibaigus pamokai (1–2–3); per 2 skyriaus pamokas įgytas žinias ir gebėjimus (baigus skyrij).

III SKYRIUS. Praeities ir ateities jungtys

Tyrinėsi:	Pasirinktu būdu (p. 159) skaitysi ir suprasi:	Aiškinsiesi ir mokysiesi:	Kursi:	Įsivertinsi:
kur nuaklaugama pastelius vaizduotės sparnais; kaip stebuklingas radinys gali pakeisti žmogaus ir pasaulio likimą; kaip įveikti keltinės pavojus ir išsaugoti draugystę; kaip po patirtų nuotykių ir išbandymų sugrįžti į įprastą gyvenimą; ką gali tavo vaizduotė.	Džono Ronaldo Ruelio Tolino apysakos-pasakos „Hobitas, arba Ten ir Atgal“ ištrauką.	• kas yra vaizduojamo pasaulio laikas ir erdvė ; veikėjo charakterio raiška ; tradicinės vertybės; empatija ; retorinis klausimas ; palyginti aprašymą su iliustracija, apibūdinti tekste vaizduojamą laiką ir erdvę; įvertinti veikėjo reputaciją jų pasaulyje; suformuluoti pagrindinę perskaitytos ištraukos mintį; pagrįsti pasakotojo mintį, raštu atsakyti į probleminių klausimų; remiantis sukaupta veikėjo stebėjimo informacija aprašyti pasirinktoje iliustracijoje vaizduojamą veikėją.	kūrinių veikėjo vidinį dialogą; rašini apie draugystę; kūrinių veikėjo dienoraščio ištrauką.	ką gebi pasibaigus pamokai (1–2–3); pakartoti ir įsivertinti per 1 temos pamokas įgytas žinias ir gebėjimus.

SUTARTINIAI ŽENKLAI

Temos atlankoje sužinosite, ko mokysitės kiekvieną pamoką, kokius privalomus ir papildomus tekstus skaitysite, ko sieksite. Pateiktas sąvokas išmoksitės skaitydami ir tyrinėdami tekstus, rasite priminimą, kokiais būdais galite skaityti ir nagrinėti tekstus.

Sutartiniai ženklai nurodys veiklą, užduoties tipą, jos atlikimo būdą.

Įveikti užduotis, pasirengti projektams ir atlikti namų darbus padės „Išminties skrynelė“ (p. 161–165). Trumpos atmintinės primins jau išmoktus dalykus, pasiūlys užduočių atlikimo būdų.

Kaip skaityti

Skaityti balsu patariama, kai reikia:
• pvelkti sunkiai suprantamą tekstą;
• mokytis skaityti aiškiai, tinkamu tempu, intonacija.

Rašiniai skaityti patariama, kai reikia sklandžiai perteikti poezijos, prozos, dramos tekstų prasmę. Rašiniai skaitant labai svarbi yra **intonacija** – mintimis ir jausmams perteikti reikalingas tam tikras balsų skambesys.
Kaip kurti tinkamą intonaciją?
• **Pasakojimo išsivertinimo fazė**: sakinio **galė** ar **vidurinio** išryškinti tai, kas svarbu, ką reikia įsidėmėti.
• **Kalbos tempas** (*lėtinio greičio*) sulėtinti, norint ką nors išryškinti, pabrėžti, išdėstyti tai, kas svarbiausia.
• **Logiškas kirtimas** (*vienu ar keliais žodžiais pažymimu sakinio centru*) išskirti minties ar jausmo vietas.
• **Tembru** (*garsi ar tylus*) išryškinti žodžių tikrąją prasmę, atskleisti autoriaus sumanymą.
Rašinio skaitymas yra skaitymo forma, geriausiai perteikianti kūrinio idėjinį turinį. Skaitytojas turi žinoti, ką skaito, kam skaito, kurioje linkus skaito.

Savarankiškai perskaitytos knygos pristatymo elementai

Vardas, pavardė _____

Knygos pavadinimas _____

Glaustas turinys _____

Veikėjai _____

Tema _____

Pagrindinė mintis _____

Testas kiekvieno skyriaus ir temos pabaigoje padės ne tik pakartoti, ko išmokote, bet ir įsivertinti.

Čia rasite papildomas užduotis gebėjimams ugdyti.

Kiekvienos pamokos pabaigoje rasite žingsnelius įsivertinti.

Išminties skrynelė

Smulkioji tautosaka	Pasakojamoji tautosaka	Dainuojamoji tautosaka
Smulkiosios tautosakos žanrai: • Minklės • Skaičiuotės • Pradidžiai • Anekdotai • Patarlės • Mitytės • Greitakalbės • Erzinimai	Pasakojamosios tautosakos žanrai: • Pasaulio kūrimo sakmės (etiologinės) • Sėmų tikėjimų sakmės (mitologinės) • Padavimai • Legendos • Pasakos	Dainuojamosios tautosakos žanrai: • Raudos • Sutartinės • Dainos • Giesmės • Rateliai • Žaidimai

KAIP PALTGINTI PERSKAITYTĄ KNYGĄ / KŪRINĮ IR JOS / JO EKRAIZACIJĄ

Knyga (kūrinys)	Kas įgyinama?	Filmas
	Aptark ir palygink vaizduojamojo pasaulio elementus (erdvę, laiką, siužetą, kūrinių veikėjus, pagrindinę veikėją).	
	Vaizduojami įvykiai: koks įvykis svarbiausias?	
	Pagrindinė mintis: ko autorius siekė? Ką norėjo perteikti skaitytojai / žiūrovai?	
IŠVADA: aprašyk, kas ir kodėl labiau patiko, patiko stipresnį įspūdį.		

RAŠINIO RAŠYMO ŽINGSNIAI

- Ar pasirinkau ir išsiaiškinau temą? (Ką apie tai žinau, ir kur dar galėčiau sužinoti, ką reikėtų ir ką norėčiau parašyti?)
- Ar apgalvojau, apie ką rašysiu? (Galiu pasitelkti minčių lietu arba minčių žemėlapią, t. y. rašyti atskiras mintis, susijusias su pasirinkta tema.)
- Ar parašiau rašinio planą?
- Ar parašiau rašinio struktūrą? (Ar įžangoje supažindinau su tema, nurodžiau jos svarbą? Ar dėsydamas pateikiau pagrindinį teiginį pagrindinių pavyzdžių? Ar rašinio pabaigoje apibendrinau, pateikiau išvadą?)
- Ar rašau nuosekliai? (Ar pirmiausia rašau juodraštį? Ar jį tikrinu, tvarkingai perrašau į švarraštį?)
- Ar perskačiau rašinį ir įsivertinau? (Kaip vertinu pats? Kodėl? Kaip dar galėčiau patobulinti?)
- Ar sugalvojau tinkamą rašinio pavadinimą?

PAKARTOJU IR ĮSIVERTINU

Prisimink, ko mokėsi 1 skyriuje, ir pilnai sakiniai atsaky į apibendrinamuosius klausimus.

1. Kas yra kūrinio vaizduojamas pasaulis? 1 taškas
2. Pasitark, kas yra pagrindinis veikėjas ir antraeilis veikėjas. 2 taškai
3. Kas yra veikėjo charakteris? Pateik pavyzdį iš skaityto kūrinių. 2 taškai
4. Kas yra apysaka-pasaka? Nurodyk šio žanro skaityto kūrinių autorių ir pavadinimą. 2 taškai
5. Kas yra apysaka-pasaka? Nurodyk šio žanro skaityto kūrinių autorių ir pavadinimą. 2 taškai
6. Remdamasis 1 skyriuje perskaitytomis kūrinių ištraukomis paaiškink, kada norisi perkurti, pakeisti tikrovę. Pateik pavyzdį iš skaityto kūrinių. 2 taškai
7. Kuris (nurodyk autorių, kūrinių pavadinimą) skaitytas 1 skyriaus kūrinyje labiausiai patiko? Kodėl? 1 taškas

Taškai	Pažymys
12–11	10
10–9	9
8	8
7	7
6	6
5	5
4	4

KURK

1. Perskaityk ir apmąstyk mokinio atsakymus į klausimą „Kodėl verta skaityti knygas?“ Gali papildyti ir savais atsakymais.
2. Pasirink tau labiausiai patikusį ar tave nustebinusį atsakymą ir pateik jį rodymų. Remkis „Kaip rašyti aprašymą, pasakojimą, samprotavimą“, p. 164.

Kodėl verta skaityti knygas?

Ar galu pamokai pasibaigus riliais sakiniais atsakyti į šiuos klausimus?

- Kokių temų aptariau?
- Kokių sąvokas išsiaiškinau?
- Kaip atsakysiu į pamokos klausimą? (Formuluosiu rašini į pasirinktą pagrindinę reikšmę.)

Žodžio „knyga“ žmonės nepamiršo todėl, kad jo skambesys visiems labai patiko. Todėl knygomis pavadino karvių skrandžius. Karves visi gerbė už skanų pieną ir ramų žvilgsnį. Tad jų organus stengėsi pavadinti kuo skambiau.

Bėgo dienos. Rašytojai miškus ne vien tik kirtė, bet ir sodino, leidėjai leido ne tik lėktuvėlius, bet ir muilo burbulus, o bibliotekininkai per savo sanitarines dienas pasidarė sveikesni už ridikus.

Vieną ketvirtadienį pokštininkas, gal net tas pats, kuris knygas pradangino, iškrėtė dar vieną pokštą. Rytą pabudę žmonės pamatė, kad pasaulis vėl užverstas knygomis. Jos gulėjo ant stalų, stovėjo lentynose, voliojosi po antklodėmis šalia miegančių.

Tiesa, kad tai knygos, neprisiminė niekas. Jau minėjau, kad šis žodis buvo atiduotas karvėms.

Pavartę knygas, daugelis pamanė, kad tai – neblogas dalykas. Jose buvo paveikslėlių, pasakų vaikams, liūdnų istorijų norintiems liūdėti ir anekdotų neturintiems kur dėti savo juoko.

Ačiū lankstinukams, bilietams ir konservų etiketėms, kad žmonės vis dar mokėjo skaityti. Tad jie ėmėsi knygų. Kai kurie skaitydavo nuo ryto iki vakaro ir nuo vakaro iki ryto.

Taigi, viskas grįžo į savo vėžes. Išskyrus vieną dalyką.

Niekas nežinojo, kaip knygas pavadinti. Žodį „knygos“ atidavus karvėms, prie jo priprato ne tik žaliosios, bet ir juodmargės. Jeigu kas nors iš karvių jį būtų atėmę, visos būtų ėmusios duoti kur kas mažiau pieno ir į žmones būtų žiūrėjusios stiklinėmis akimis.

Be to, visi seniai buvo pamiršę, kad visokių gerų dalykų kupini daiktai, nuo kurių sušildavo rankos ir sudrėkdavo akys, kažkada vadinosi knygos.

Išeitį surasti teko tam pačiam pokštininkui.

Vieną dieną jis pradangino gėles. Liko tik žodis, kurio skambesys žmonėms irgi patiko. Todėl nieko nelaukę niekam nepriklausančiu žodžiu „gėlės“ pavadino knygas.

Tikiuosi, supratote, jog vėliau ar anksčiau gėlių vėl atsiras. Žmonės nežinos, kaip jas vadinti, todėl pokštininkas vėl ką nors pradangins, pavyzdžiui, butelius arba šepetius.

3. Žvelk į nuotrauką (p. 16), remkis perskaitytu tekstu ir 1–2 sakiniais parašyk, kas mįslingo juos visus sieja.

4. Pasvarstyk, ką tu darytum, jei vieną dieną dingtų knygos. Pateik pavyzdžių.

C

1. Peržvelk abu skaitytus tekstus. Kaip manai, kas yra pasakotojas? Koks jis? Pagrįsk citatomis.
2. Didžiausia knygos autoriaus G. Morkūno svajonė – matyti skaitančius vaikus. Daug skaitančių vaikų. Iš nuostabos sustingusių ir iš džiaugsmo kartkartėmis pamirštančių kvėpuoti. Taigi kokia pagrindinė apsakymo „Karvės, knygos ir gėlės“ mintis?

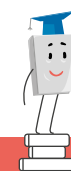
KURK

1. Perskaityk ir apmąstyk mokinio atsakymus į klausimą „Kodėl verta skaityti knygas?“ Gali papildyti ir savais atsakymais.
2. Pasirink tau labiausiai patikusį ar tave nustebinusį atsakymą ir pateik įrodymų. Remkis *Kaip rašyti aprašymą, pasakojimą, samprotavimą*, p. 164.

ATLIK

Perskaityk ir išnagrinėk pasirinktą knygos „Blusyno pasakojimai“ apsakymą (Klausimų namelis, p. 164). Pasirenk papasakoti, kas, kur, kada, kaip, kodėl vyksta, arba raiškiai perskaityti (Kaip skaityti, p. 159) labiausiai patikusią ištrauką.

ŽINIUKAS

Apsākymas – nedidelės apimties literatūros kūrinys, kuriame vaizduojamas vienas pagrindinis įvykis, yra nedaug veikėjų, neilga laiko trukmė.

Pāsakotojas – asmuo, kurio vardu pasakojama apie žmones ir įvykius epiniuose kūriniuose. Pasakotojas gali būti visažinis: jis stebi įvykius tarsi iš šalies, bet nėra jų dalyvis, mato veikėjų poelgius, žino, kokios jų mintys, ketinimai, kokia jų praeitis, dabartinė savijauta ir elgesio motyvai. Toks pasakotojas gali spręsti veikėjų konfliktus kaip neklystantis teisėjas. Pasakotojas gali būti ir pasakojamos istorijos dalyvis, pagrindinis veikėjas.

Ar galiu pamokai pasibaigus rišliais sakiniais atsakyti į šiuos klausimus?

• Kokią temą aptariau?

1

• Kokias sąvokas išsiaiškinau?
• Ką išmokau atlikti?

2

• Kaip atsakysiu į pamokos klausimą?
Formuluoju teiginį ► paaiškinu ► pagrindžiu nagrinėjtais tektais.

3

NAGRINĖK

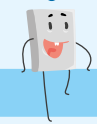
A

1. Ką žmonės skaitė dingus knygoms?
2. Kam buvo atiduotas jų vardas?
3. Išvardyk tris tau įdomiausias keistenybes, aprašytas tekste.

B

1. Ką neįprasto žmonės veikė dingus knygoms? Pagrįsk citatomis / tekstu.
2. Ką skaitė vaikai? Pagrįsk citatomis. Paaiškink perkeltinę minties prasmę.

? 2 skyriaus apibendrinimas. Įsivertinimas

ĮŽVELGIU

- Perskaityk mintį. Žvelk į paveikslėlį ir sugalvok jam pavadinimą.
Vaizduotė – tai langas į pasaulį.
- Parašyk, kas sieja perskaitytą mintį ir nuotrauką.

A B C NAGRINĖJU

1. Prisimink skaitytus ir aptartus 2 skyriaus kūrinius ir jų veikėjus. Sąsiuvinyje užpildyk lentelę.

Autorius, kūrinio pavadinimas	Pagrindinis veikėjas	Koks veikėjo charakteris?
Natali Bebit. „Amžinieji Takiai“		
Klaivas Steiplzas Luisas. „Liūtas, ragana ir drabužių spinta“		
Astrida Lindgren. „Mijo, mano Mijo“		
Vytautė Žilinskaitė. „Robotas ir peteliškė“		
Keitė Dikamilo. „Nepaprasta Edvardo Tiuleino kelionė“		

2. Remdamasis 1 užduotyje sukaupta informacija, pasirink labiausiai patikusį kūrinį ir aptark jo prasmę: nusakyk temą, problemą, teigiamas vertybes, suformuluok kūrinio pagrindinę mintį. Gali pildyti lentelę.

Kas padeda suvokti kūrinio prasmę?	Pasirinkto kūrinio autorius ir pavadinimas
Tema:	
Problema:	
Teigiamos vertybės:	
Pagrindinė mintis:	

PAKARTOJU IR ĮSIVERTINU

Prisimink per pamokas aptartus ir savarankiškai skaitytus kūrinius. Pilnais sakiniais atsakyk į apibendrinamuosius klausimus.

1. Kas yra vaizduotė? Kuo ji svarbi žmogui? 2 taškai
2. Kas yra apysaka-pasaka? Parašyk šio žanro kūrinio, aptarto per pamoką, autorių ir pavadinimą. 2 taškai
3. Kas yra stebuklinė pasaka? Nurodyk šio žanro kūrinį, kurį skaitei ir nagrinėjai per pamokas. Gali pateikti ir savarankiškai perskaitytų stebuklinių pasakų pavyzdžių. 2 taškai
4. Kas yra veikėjo charakterio raida? Pateik veikėjo charakterio raidos pavyzdį iš skaitytų, aptartų 2 skyriaus kūrinių ištraukų. 3 taškai
5. Kokie gali būti laiko ir erdvės ypatumai? Nurodyk bent po du. 4 taškai
6. Kas yra siužetas ir kulminacija? 2 taškai

Taškai	Pažymys
15	10
14–13	9
12–11	8
10–9	7
8–7	6
6–5	5
4	4
3 ir mažiau	3 ir mažiau

NAGRINĖK

A

1. Kokie veikėjai vaizduojami sakmėse?
2. Kur ir kada vyksta veiksmas sakmėse?
3. Kas sakmėse vaizduojama nejaukiai, baugiai?

B

1. Paaiškink, kodėl senovės žmogus kūrė sakmes apie Laimą ir Giltinę. Pateik pavyzdžių.
2. Paaiškink, kodėl Giltinė sakmėse dar vadinama cholera. Savo nuomonę pagrįsk.
3. Papasakok, kaip ir kodėl žmonės bandydavo pergudrauti Giltinę.
4. Rask tekste ir išrašyk kalbinės raiškos priemones (🔑 *Kalbinės raiškos priemonės*, p. 162). Paaiškink jų paskirtį tekste.
5. Kuri iš perskaitytų sakmių tau atrodo paslaptingiausia ir vaizdingiausia? Kodėl taip manai?

C

1. Susiskirstykite grupėmis ir remdamiesi pateikta informacija palyginkite baltų mitologijoje ir sakmėse vaizduojamas Giltinę ir Laimą: raskite panašumų ir skirtumų, pateikite pavyzdžių. Suformuluokite išvadą.

Laima – gimimo, likimo, visa teikiančioji ir visa atimančioji deivė. Gyvenimo ilgumas ar trumpumas, laimingumas ar nelaimingumas, turtingumas ar neturtingumas priklauso nuo jos. <...>

Laimos veiklos sfera – ne tik vaikučių, bet ir gyvuliukų gimimas. Gimstant teliukams¹, avytėms, ožiukams, Laima pasirodo tvarte. <...>

Laima – visa žinanti deivė. Ji žino gyvenimo ilgumą, laimę ir nesėkmes. Ji lemia, nusprendžia. <...>

Laima yra verpėja, audėja ir siuvėja, taip pat gadintoja ir kirpėja. Žmogaus gyvenimas verpiamas kaip siūlas. Laima jį verpia ir nukerpa. <...>

Laimos pasirodo po vieną ir po tris. Jos atlieka skirtingas funkcijas. <...> Laima ar trys laimės yra viena ir ta pati: išdalyta, dalijanti ir nedalijama dieviška būtybė.

Algės Varnaitės iliustracija

¹ Teliukas – veršiukas.

Nežinomo liaudies dailininko darbas „Giltinė“, 1802 m.

KURK

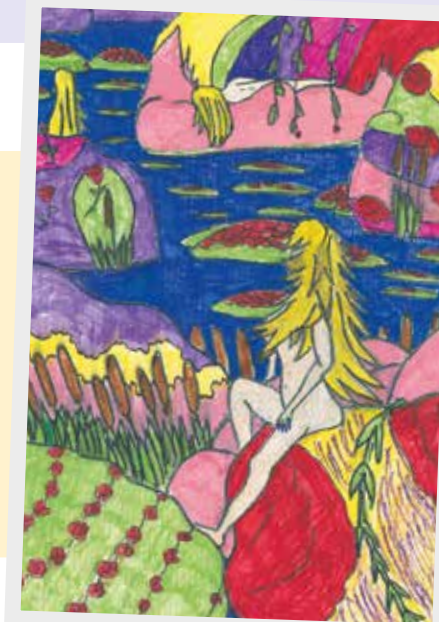
1. Pasirinkite mitologinę sakmę apie Laimą, Giltinę, velnią arba Perkūną.
2. Bendradarbiaudami sukurkite įtraukaus, intriguojančio, vaizdingo sakmės sekimo atmintinę. Nurodykite kriterijus, kaip turi būti sekama sakmė, kad būtų įdomu jos klausytis.
3. Galite sukurti dekoracijų, parinkti tinkamos muzikos.
4. Surenkite sakmių ir žvakių vakaronę arba sakmių sekimo varžytuves: paslaptingai pasekite sakmę, kad klausytis būtų įdomu, gal net truputį baugu.

ATLIK

1. Aprašyk, kas vaizduojama mokinės iliustracijoje. Kokias sakmių vaizduojamojo pasaulio (žr. ŽINIUKĘ p. 12) detales atpažįsti?
2. Iliustruok pasirinktą sakmę apie Laimą ar Giltinę, įterpk mitinės būtybės aprašymą (🔑 *Kaip rašyti aprašymą, pasakojimą, samprotavimą*, p. 164).

Vilniaus Petro Vileišio progimnazijos 6 klasės mokinės Rūtos Prakapaitės piešinys

Ar galiu pamokai pasibaigus rišliais sakiniais atsakyti į šiuos klausimus?

• Kokią temą aptariau?

1

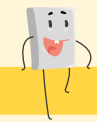
• Kokias sąvokas išsiaiškinau?
• Ką išmokau atlikti?

• Kaip atsakysiu į pamokos klausimą?
Formuluoju teiginį ▶ paaiškinu ▶ pagrindžiu nagrinėjtais tektais.

3

¹ Fatališka – neišvengiama, likimo lemta, lemtinga. ² Rėdyti (senoji svetimybė) – rengti, puošti.

? II temos apibendrinimas. Įsivertinimas

ĮŽVELGIU

- Perskaityk mintį, pažvelk į paveikslėlį. Kas juos sieja? Pasidalykite įžvalgomis su bendraklasiais.

Pasaulis yra apvalus, todėl vieta, atrodanti lyg pabaiga, gali būti visko pradžia.

Dž. B. Pristlis

A B C NAGRINĖJU

1. Peržvelk II temos „Sakmės ir mitai apie pasaulio ir tėvynės kilmę“ pamokose perskaitytus ir aptartus kūrinius. Kuris iš jų tau įsiminė, labiausiai patiko?
2. Apie ką paskatino susimąstyti pasaulio ir tėvynės kilmę atskleidžiantys kūriniai?
3. Užpildyk lentelę.

Kodėl svarbu žinoti pasaulio ir tėvynės kilmę?

Ką nauja sužinojai?	
Ko išmokau?	
Ką įdomaus šia tema atlikau ir sukūriau?	
Ką supratau?	
Ko nesupratau? Ką norėčiau išsamiau išsiaiškinti?	
Kokios patirties įgijau, kokia patirtimi galiu pasidalyti?	

KONTROLINIS ĮSIVERTINIMAS

1. Kas yra mitas? Pateik skaityto ir aptarto mito pavyzdį.
2. Ko moko mitai apie pasaulį ir dievus?
3. Kas būdinga mitologinėms ir etiologinėms sakmėms?
4. Apibūdink mitologinių sakmių veikėjus velnią ir Perkūną.
5. Apibūdink mitologinių sakmių veikėjas Laimą ir Giltinę.
5. Kokia yra Lietuvos vardo kilmė?
6. Kuo svarbi legenda apie Vilniaus įkūrimą?
7. Išvardyk tris kalbinės raidos priemones, aptartas II temos pamokose, ir pateik po pavyzdį.
8. Kas yra poema? Nurodyk 2–3 jos bruožus.
9. Ką išaukština B. Sruoga poemoje „Giesmė apie Gediminą“?
10. Kodėl svarbu žinoti savo gyvenamosios vietovės įkūrimo istoriją?

2 taškai
2 taškai
2 taškai
2 taškai
2 taškai
1 taškas
3 taškai
2 taškai
1 taškas
1 taškas

Taškai	Pažymys
20–19	10
18–17	9
16–15	8
14–13	7
12–11	6
10–9	5
8–7	4
6–5	3
4–3	2